Inese Īris Liepiņa: Vecpiebalgā atrastā piederības sajūta un latviešu raksti, kas ceļo pasaulē

Ir vietas, kurās cilvēks nonāk nejauši, un ir vietas, kurās šķietami bijis lemts atgriezties. Adījumu dizainerei Inesei Īris Liepiņai tāda vieta ir Piebalga. Lai gan viņa piedzimusi un lielu daļu dzīves pavadījusi Amerikā, Latvija vienmēr bijusi klātesoša viņas ģimenes stāstā, valodā un tradīcijās. Pirms vairāk nekā divdesmit gadiem Inese nolēma pārcelties uz savu senču dzimteni, bet vēlāk par savām mājām izvēlējās lauku īpašumu Vecpiebalgas pusē. Šodien viņa te atradusi to, ko, viņasprāt, par naudu nopirkt nevar: piederības sajūtu, mieru, līdzcilvēku atbalstu un iespēju dzīvot saskaņā ar savām vērtībām.

Latvija, kas vienmēr bijusi daļa no dzīves

Inese piedzima Amerikas Savienotajās Valstīs latviešu ģimenē. Viņas vecāku un vecvecāku dzīvi būtiski ietekmēja Latvijas vēstures notikumi. Kara un politisko represiju draudu dēļ ģimenei nācās pamest dzimteni. Viens no vectēviem savulaik strādājis par skolotāju Taurenē, bet vēsturiskie satricinājumi piespieduši viņu doties prom no Piebalgas.

Lai gan Inese uzauga tālu no Latvijas, latviskā vide viņai nebija sveša. Viņa apmeklēja latviešu skolu, dziedāja korī, iesaistījās latviešu gaidu kustībā un apguva tradicionālos amatus. Latviešu valoda un kultūra bija dabiska ikdienas sastāvdaļa.

Inese stāsta, ka viņas latviešu valodā joprojām saglabājušās senākas izteiksmes, jo tā veidojusies trimdas latviešu vidē. Taču tieši šī vide palīdzējusi uzturēt saikni ar Latviju laikā, kad pati valsts atradās otrpus okeānam.

Atgriešanos Inese uztver plašāk nekā tikai pārcelšanos uz citu valsti. Viņas ģimenes saknes Piebalgā sniedzas vairākās paaudzēs, tādēļ dzīve šeit ir arī sava veida ģimenes vēstures turpinājums.

Izvēle par labu dzīves kvalitātei

Amerikā Inese bija izveidojusi profesionālo karjeru modes dizainā. Viņa dzīvoja Sanfrancisko, strādāja dizaina uzņēmumos un vadīja dizaina nodaļas. Tomēr profesionālā dzīve nebija stabila, darba vietas bieži mainījās un ar ienākumiem nepietika, lai segtu ikdienas izdevumus. Finansiālās grūtības arvien pieauga, un Inese pamazām nonāca parādos. Pēc šķiršanās no vīra viņa saprata, ka viena vairs nespēj atļauties dzīvi Sanfrancisko.

Pārceļoties uz Latviju, Inese sākotnēji turpināja strādāt attālināti kā brīvmāksliniece savā iepriekšējā tekstildizaina uzņēmumā. Pirmajā gadā viņa pelnīja ļoti labi, taču vēlāk, salīdzinot dzīvi abās valstīs, secināja, ka arī ar aptuveni piecas reizes mazākiem ienākumiem Latvijā iespējams dzīvot pilnvērtīgāk. Ikdienas izdevumi bija mazāki, un iespējas baudīt dzīvi kļuva plašākas.

Kā piemēru Inese min operas apmeklējumu. Amerikā biļetes bijušas tik dārgas, ka viņa nevarējusi atļauties apmeklēt operu, savukārt Latvijā tā kļuvusi par pieejamu kultūras baudījumu. Reiz viņa kopā ar draudzeni pat devusies uz izrādi, lai īpaši aplūkotu kostīmus, kas abām ir tuvi profesionālo interešu dēļ.

Ineses pārliecība ir vienkārša: dzīves kvalitāti nenosaka algas lielums. Daudz svarīgāk ir tas, kādas iespējas cilvēkam ir baudīt dzīvi, gūt jaunu pieredzi un darīt to, kas sagādā prieku. Tikpat būtiski ir justies piederīgam vietai, kurā dzīvo.

Mājas, kuras šķita gaidījušas savu saimnieci

Savu lauku īpašumu Piebalgā Inese meklējusi kopā ar draudzeni, kura labi pārzināja apkārtni. Viņas vairākkārt devušās apskatīt dažādas mājas, bet kāds īpašums atkal un atkal nonācis Ineses uzmanības lokā.

Sākotnēji viņa to nebija izvēlējusies, tomēr ziņkārība un vēlme apskatīt vietu nepazuda. Kad beidzot izdevās tur nokļūt, radās sajūta, ka tieši šeit viņai jābūt.

Māja prasīja ievērojamus uzlabojumus. Īpaši sarežģīta bija apkure, jo ziemās telpas nebija iespējams pietiekami sasildīt. Kad pienāca laiks pārmūrēt krāsni, negaidīti atklājās, ka tuvējā vecā šķūnītī saglabājušies krāsns podiņi, kas lieti noderēja atjaunošanas darbiem.

Inese šo notikumu atceras ar īpašu siltumu. Viņai tas kļuvis par vienu no apliecinājumiem, ka izvēlēta īstā vieta.

Dzīve laukos gan nozīmē arī praktiskus izaicinājumus. Ziemās ceļi mēdz būt grūti izbraucami, tādēļ nācies pielāgoties un iegādāties piemērotāku automašīnu. Inese cenšas būt gatava laikam, kad sniega dēļ kādu laiku nevarēs aizbraukt līdz veikalam.

Pie mājas ir dārzs, kurā viņa izaudzē daļu ikdienai nepieciešamās pārtikas. Nesen iegādāts arī pagrabiņš un pirts. Pašu audzētie dārzeņi un lauku dzīves ritms palīdz samazināt ikdienas tēriņus, savukārt pirts ir ilgi lolots sapnis, kas beidzot piepildīts.

Kaimiņi, uz kuriem var paļauties

Viena no lielākajām vērtībām, ko Inese atradusi Piebalgā, ir cilvēki. Lai gan mājas atrodas cita no citas pat vairāku kilometru attālumā, kaimiņu savstarpējās attiecības ir ciešas.

Kad Inese sāka dzīvot savā īpašumā, apkārtnē bija maz pastāvīgo iedzīvotāju. Pamazām tuvējās mājās uz dzīvi apmetušies arī citi, un izveidojies neliels savstarpēja atbalsta loks.

Īpaši spilgti šīs attiecības atklājušās reizē, kad Inesei negaidīti bija nepieciešama medicīniskā palīdzība un viņu aizveda uz slimnīcu. Vēl pirms viņa bija tur nokļuvusi, kaimiņi jau zvanīja, lai noskaidrotu, kas noticis un kā var palīdzēt. Viņi piedāvāja parūpēties par mājdzīvniekiem, pieskatīt māju, iekurināt krāsni un vajadzības gadījumā aizvest Inesi mājās.

Šī pieredze likusi aizdomāties, cik nozīmīgi ir ikdienā vienam otru pieskatīt. Īpaši laukos, kur tuvākie radinieki nereti dzīvo citās pilsētās un ārkārtas situācijās nevar uzreiz ierasties palīgā.

Inese atzīst, ka viņas apkārtnē dzīvojošie cilvēki ir patstāvīgi un nav raduši bieži lūgt palīdzību. Tomēr laika gaitā visi sapratuši, ka reizēm pietiek ar vienkāršu telefona zvanu vai apvaicāšanos, lai kādam sniegtu ļoti nepieciešamu atbalstu.

Tieši šādas attiecības viņai rada drošības un piederības sajūtu. Lauku klusums nenozīmē vientulību, ja līdzās ir cilvēki, kuriem rūp, kā klājas kaimiņam.

Adīšana kā profesija un radošā brīvība

Līdzās dzīvei laukos Ineses ikdienā nozīmīgu vietu ieņem adīšana. Lai gan no malas tā varētu šķist vaļasprieks, Inese uzsver, ka tas ir viņas darbs un profesija.

Ar adījumu veidošanu un pārdošanu viņa nodarbojusies jau kopš pagājušā gadsimta astoņdesmitajiem gadiem. Vēlāk, strādājot dizaina uzņēmumos Amerikā, adīšana uz laiku palikusi otrajā plānā.

Ilggadējā pieredze dizaina nozarē Inesei devusi vērtīgas profesionālās zināšanas, taču vienlaikus ļāvusi saprast, cik ļoti viņai svarīga ir radošā neatkarība. Strādājot lielos uzņēmumos, viņa vairākkārt piedzīvojusi situācijas, kad sākotnējās dizaina idejas pakāpeniski tika mainītas dažādos vadības līmeņos.

Divās darbavietās, kurās ražošana notika Ķīnā, vietējie sadarbības partneri pat jautājuši, kādēļ Inese tik bieži mainot savus dizainus, ja pirmais variants vienmēr esot bijis vislabākais. Patiesībā sākotnējais variants bijis viņas pašas radītais, bet vēlāk tajā izmaiņas ieviesusi nodaļas pārzine, uzņēmuma vadītājs un visbeidzot arī īpašnieks. Rezultātā dizains reizēm tik ļoti atšķīries no sākotnējās ieceres, ka Inese to vairs nav uzskatījusi par savu darbu.

Kad viņa saprata, ka Latvijā paliks uz dzīvi, tika pieņemts arī nozīmīgs profesionāls lēmums: turpmāk vairs nestrādāt citu uzņēmumu pakļautībā un pašai uzņemties pilnu atbildību par savām idejām. Inese vēlējās saglabāt brīvību radīt tādus dizainus, kādus pati iecerējusi, nepakļaujot tos uzņēmumu iekšējai politikai un nemitīgām izmaiņām.

Pēc pārcelšanās uz Latviju Inese sākotnēji turpināja attālināti sadarboties ar savu iepriekšējo darba devēju, izstrādājot audumu dizainus datorā. Taču pasaules finanšu krīzes laikā uzņēmums bankrotēja, un nācās meklēt citus ienākumu avotus.

Tad Inese atgriezās pie adīšanas. Sākumā viņa izvēlējās darināt šalles, jo tās bija salīdzinoši pieejams aksesuārs, ar kuru cilvēks var atsvaidzināt savu garderobi arī laikā, kad jaunu apģērbu iegādei līdzekļu ir mazāk.

Pamazām tapa arvien jauni darbi, un Inese sāka tos piedāvāt pircējiem internetā un amatnieku tirdziņos. Ilgus gadus viņa no Piebalgas devās uz Rīgu, reizēm ceļoties jau četros no rīta, lai laikus ierastos tirdzniecības vietā ar visiem saviem adījumiem.

Īpašu interesi par viņas darbiem izrādījuši ārvalstu viesi, kuri novērtē kvalitatīvus, ar rokām darinātus vilnas izstrādājumus.

Laika gaitā Ineses darbs ieguvis arī starptautisku turpinājumu. Pateicoties kontaktiem ar citiem tekstilmākslas nozares profesionāļiem, izveidojusies sadarbība ar dzijas uzņēmumu, kas viņu uzrunājis, lai radītu adījumu dizainus, izmantojot latviešu tradicionālos rakstus.

Šajā sadarbībā Inesei bijis īpaši svarīgi saglabāt savu radošo neatkarību. Viņa vienojusies ar uzņēmumu par sadarbības modeli, kurā atlīdzības vietā saņem darbam nepieciešamo dziju, bet pati saglabā autortiesības uz radītajiem dizainiem un iespēju patstāvīgi pārdot to aprakstus.

Šī sadarbība prasījusi apgūt jaunas prasmes, īpaši adījumu aprakstu sagatavošanu, jo līdz tam Inese bija pieradusi strādāt galvenokārt pēc savas pieredzes un izjūtas.

Viņas radītajos dizainos sastopami latviešu cimdu raksti, Auseklīša zīmes un citi

tradicionāli motīvi, kas pielāgoti mūsdienīgam apģērbam un aksesuāriem. Inesei svarīgi, lai latviskais mantojums turpinātu dzīvot arī ārpus muzejiem un tradicionālajiem tautastērpiem.

Adījumu aprakstus iegādājas interesenti dažādās valstīs, īpaši Amerikā un Norvēģijā. Tādējādi latviešu raksti ar Ineses darbu palīdzību nonāk pie cilvēkiem, kuri, iespējams, nekad nav bijuši Latvijā.

Lai gan Inese šobrīd ir pensijā, viņa turpina radīt jaunus dizainus un piedalīties tirdziņos pēc savas izvēles. Viņa novērtē iespēju strādāt sev piemērotā ritmā, vairs neuztraucoties par nepieciešamību katrā pasākumā nopelnīt noteiktu summu.

Dzīvot tur, kur jūties piederīgs

Ineses stāsts atklāj, ka atgriešanās Latvijā ne vienmēr ir saistīta ar lielākām profesionālajām iespējām vai augstākiem ienākumiem. Dažkārt svarīgākais ir iespēja dzīvot vidē, kurā cilvēks jūtas saprasts, pieņemts un piederīgs.

Inesei dzīve Latvijā devusi iespēju pašai noteikt savu ikdienu un profesionālo ceļu. Pēc gadiem, kas pavadīti lielos dizaina uzņēmumos, viņa šeit ieguvusi radošo brīvību, savukārt Piebalgā atradusi mieru un cilvēkus, uz kuriem var paļauties.

Viņai Piebalga ir vieta, kur ģimenes vēsture sastopas ar pašas izvēlēto dzīvesveidu. Šeit ir mājas, dārzs, radošs darbs, kaimiņi, uz kuriem var paļauties, un ikdiena, kurā pietiek vietas kultūrai un savām interesēm.

Pēc daudziem Amerikā pavadītiem gadiem Inese savu izvēli nenožēlo. Viņas pieredze apliecina, ka atgriešanās dzimtenē var kļūt par iespēju veidot dzīvi pēc saviem noteikumiem, saglabāt neatkarību un atrast piepildījumu lietās, kurām patiesi ir nozīme.